

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Ostravě rozhodl samosoudcem JUDr. Petrem Indráčkem v právní věci

žalobkyně: D. P.

proti

žalované: Česká správa sociálního zabezpečení
sídlem Křížová 25, 225 08 Praha 5

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 21. 3. 2018 , o přeplatku na sirotčím důchodu,

takto:

- I. Rozhodnutí žalované České správy sociálního zabezpečení **se zrušuje** a věc se žalované vrací k dalšímu řízení.
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Shodu s prvopisem potvrzuje

Odůvodnění:

1. Rozhodnutím ze dne 21. 3. 2018 č.j. RN-X žalovaná Česká správa sociálního zabezpečení zamítla námitky žalobkyně a potvrdila své rozhodnutí označené pod č. II. č. j. 1-2R-5.10.2017-424/X ze dne 5. 10. 2017, jímž uložila žalobkyni povinnost vrátit přeplatek na sirotčím důchodu za období od 1. 9. 2016 do 23. 5. 2017 ve zbývající částce 48 858 Kč. Odpovědnost žalobkyně za vzniklý přeplatek na sirotčím důchodu žalovaná dovodila z ust. § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb. o organizaci a provádění sociálního zabezpečení ve znění pozdějších předpisů. Podle žalované žalobkyně zavinila přeplatek tím, že si nechala vyplácet sirotčí důchod v době od 1. 9. 2016 do 23. 5. 2017 a měsíční splátky tohoto důchodu si ponechala, ačkoliv věděla, že studuje zahraniční vysokou školu, avšak nedoložila rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR o postavení tohoto studia na roveň studia na vysokých školách v České republice. Podle žalované tedy žalobkyně přijala splátky sirotčího důchodu, aniž si zjistila, zda potřebuje doložit další dokumenty k prokázání své nezaopatřenosti, ačkoliv musela z okolnosti předpokládat, že tyto splátky byly vypláceny neprávem. Za uvedené období od 1. 9. 2016 do 23. 5. 2017 vznikl tak přeplatek na sirotčím důchodu žalobkyně v celkové výši 61 131 Kč, přičemž žalovaná započítala do plateb sirotčího důchodu za období od 1. 9. 2017 do 23. 10. 2017 ve výši 12 273 Kč vůči tomuto přeplatku a napadeným rozhodnutím vydaným pod č. II. ze dne 5. 10. 2017 proto uložila žalobkyni povinnost vrátit přeplatek ve výši 48 858 Kč.
2. Žalobkyně ve včas podané žalobě proti tomuto rozhodnutí uvedla, že dne 1. 9. 2014 zahájila studium v kombinované formě v oboru pedagogika na Vysoké škole manažerské Varšava, Fakultě Jana Amose Komenského v Karviné. Dne 5. 9. 2016 podala u Okresní správy sociálního zabezpečení ve Frýdku – Místku žádost o přiznání sirotčího důchodu po svém zemřelém otci. K žádosti připojila mimo jiné i potvrzení o studia vystavené touto školou. Sirotčí důchod jí byl žalovanou přiznán od 1. 9. 2016, přičemž v únoru 2017 jí žalovaná zaslala nový tiskopis, na kterém jí škola měla potvrdit, že se soustavně stále připravuje na budoucí povolání. Tento tiskopis potvrzený školou dne 13. 2. 2017 žalované neprodleně vrátila zpět. Po výzvě žalované, aby předložila rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR o shodě studia se studiem na vysokých školách v České republice nastala několikaměsíční korespondence s tímto ministerstvem, jejímž výsledkem bylo rozhodnutí tohoto ministerstva vydané až 15. 9. 2017, dle kterého se žádost žalobkyně o uznání jejího studia zamítá, aniž by toto rozhodnutí obsahovalo jednoznačný důvod. Žalovaná jí následně rozhodnutím ze dne 4. 5. 2017 sirotčí důchod odňala od 24. 5. 2017. Od 1. 9. 2017 pak žalobkyně nastoupila k dalšímu studiu Střední odborné školy Jablunkov. Sirotčí důchod jí však byl přiznán od 24. 10. 2017 se zdůvodněním, že byl snížen o částku 12 273 Kč náležející za období od 1. 9. 2017 do 23. 10. 2017 z důvodu údajného dluhu vzniklého za období od 1. 9. 2016 do 23. 5. 2017, kdy jí tento důchod nenáležel. Žalobkyně je však přesvědčena, že pokud řádně studuje, má na tento důchod po zemřelém otci nárok. Navíc tento důchod jí přiznala žalovaná a z její strany v období od září 2016 do února 2017 neobdržela žádnou informaci, že je s jejím studiem něco v nepořádku a že proto splátky důchodu neměla pobírat. Žalobkyně nesouhlasí s odůvodněním napadeného rozhodnutí v tom, že splátky sirotčího důchodu nevrátila, ačkoliv musela z okolností předpokládat, že jí byly vypláceny neprávem a že jako účastník řízení musela vědět, že studuje na zahraniční

vysoké škole a měla si zjistit, zda pro vznik a trvání nároku na tento důchod jeho výplatu nepotřebuje doložit další dokumenty pro účely důchodového pojištění, než jen potvrzení o studiu v akademickém roce 2016/2017. Žalobkyně taktéž nesouhlasí s touto částí odůvodnění napadeného rozhodnutí, v níž se uvádí, že nezachovala potřebnou míru opatrnosti. O zvláštním potvrzení pro studenty zahraničních vysokých škol studujících na území České republiky se nezmínila ani pracovnice Okresní správy sociálního zabezpečení ve Frýdku-Místku a byla to naopak žalovaná, která nesprávně posoudila její nárok na důchodovou dávku a celé měsíce ji vyplácela.

3. Žalovaná navrhovala zamítnutí žaloby jako nedůvodné.
4. Krajský soud provedl důkaz napadeným rozhodnutím žalované ze dne 21. 3. 2018 č.j. RN-X a připojeným dávkovým spisem žalobkyně a poté dospěl k závěru, že žaloba je důvodná. Při řízení o žalobě žalobkyně vycházel krajský soud z ust. § 65 a násl. soudního řádu správního (dále jen „s.ř.s.“) a ze skutkového a právního stavu, který tu byl dán v době vydání rozhodnutí žalované (ust. § 75 s.ř.s.).
5. Z obsahu dávkového spisu žalobkyně krajský soud zjistil, že podala žádost o sirotčí důchod po zemřelém otci Š.P. dne 5. 9. 2016 s tím, aby jí tento důchod byl přiznán a vyplácen od 1. 9. 2016. Tato žádost byla sepsána na Okresní správě sociálního zabezpečení ve Frýdku-Místku. Přípisem ze dne 26. 9. 2016 žalovaná žalobkyni sdělila, že o její žádosti o sirotčí důchod bude rozhodnuto po předložení potvrzení o studiu v akademickém roce 2016/2017 a po předložení čestného prohlášení stvrzeného vlastnoručním podpisem, že v době kombinovaného studia nevykonává výdělečnou činnost v rozsahu zakládajícím účast na důchodovém pojištění a že nepobírá podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci. Uvedený požadavek žalobkyně splnila doručením čestných prohlášení ze dne 8. 10. 2016 a 9. 1. 2017 žalované. Součástí dávkového spisu je interní záznam oddělení 424 žalované, podle kterého toto oddělení sdělilo oddělení 311, že žalobkyně je od 1. 9. 2016 poživatelkou sirotčího důchodu, že dne 20. 2. 2017 předložila potvrzení školy, dle kterého studuje na Vysoké škole manažerské Varšava, Fakulta Jana Amose Komenského Karviná že tato škola se nenachází v rejstříku škol Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Oddělení 424 žalované žádá o zaujetí stanoviska, zda je třeba, aby žalobkyně dodatečně doložila rozhodnutí tohoto ministerstva o tom, že studium na Vysoké škole manažerské Varšava je postaveno na roveň studia v České republice. Podle dalšího záznamu pro oddělení 424 ze dne 20. 3. 2017 sdělilo oddělení 311 žalované (pozn. soudu: právní oddělení), že s ohledem na ust. § 21 odst. 1 písm. a) bod 2 a 3 zákona o důchodovém pojištění je nutno žalobkyni vyzvat k předložení rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy o postavení studia na úroveň studia na vysokých školách v České republice. Přípisem ze dne 10. 4. 2017 žalovaná požádala žalobkyni o dodatečné doložení rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy s uvedením, zda studium na Vysoké škole manažerské ve Varšavě, Fakulta Jana Amose Komenského Karviná je či není postavena na roveň studia na vysokých školách v České republice. Z dávkového spisu bylo dále zjištěno, že na potvrzení o soustavné přípravě dítěte na budoucí povolání potvrdila vysoká škola žalobkyně dne 13. 2. 2017, že jde o kombinovanou formu studia a že tato škola není vedena v rejstříku škol v České republice. Dne 4. 5. 2017 vydala žalovaná rozhodnutí, jímž žalobkyni od 24. 5. 2017 odňala sirotčí důchod s tím, že jí nárok na tuto dávku zanikl již dnem 1. 9. 2016. Žalobkyně proti tomuto rozhodnutí podala námitky a v průběhu řízení o těchto námitkách byla opět žalovanou dne 28. 7. 2017 vyzvána, aby předložila potvrzení o

shodě studia na polské vysoké škole se studiem na vysokých školách v České republice. Její námitky byly zamítnuty rozhodnutím žalované ze dne 7. 9. 2017, kterým zároveň bylo potvrzeno rozhodnutí ze dne 4. 5. 2017 o odnětí sirotčího důchodu. Dne 30. 8. 2017 podala žalobkyně další žádost o opětovné přiznání sirotčího důchodu s tím, aby jí byl přiznán od 1. 9. 2017 z důvodu studia na Střední odborné škole a středním odborném učilišti podnikání a služeb v Jablunkově. Její žádosti žalovaná vyhověla rozhodnutím č. I. ze dne 5. 10. 2017 tak, že žalobkyni přiznala sirotčí důchod od 1. 9. 2017 ve výši 6 988 Kč. Téhož dne, tedy 5. 10. 2017 vydala žalovaná rozhodnutí pod č. II., jímž žalobkyni zavázala k vrácení přeplatku na sirotčím důchodu za období od 1. 9. 2016 do 23. 5. 2017 ve výši 61 131 Kč s tím, aby část tohoto přeplatku ve výši 48 858 Kč uhradila do 8 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí. O námitkách žalobkyně proti tomuto rozhodnutí pak žalovaná rozhodla žalobou napadeným rozhodnutím. Z obsahu dávkového spisu bylo rovněž zjištěno, že dne 25. 9. 2017 vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy rozhodnutí č.j. MSMT-23767/2017-2, kterým zamítlo žádost žalobkyně ze dne 2. 8. 2018 o uznání studia ve studijním programu předškolní pedagogika a pedagogika prvního stupně zahraniční (polské) vysoké školy s názvem Vysoká škola manažerská ve Varšavě se sídlem ve Varšavě v Polské republice uskutečňovaném na území České republiky ve městě Karviná za postavené na roveň studia na vysoké škole v České republice pro účely státní sociální podpory a důchodového pojištění.

6. Se souhlasem žalobkyně, jakožto účastnice řízení, provedl krajský soud její výslech, z něhož zjistil, že v září 2016 podala žádost o sirotčí důchod. Přitom doložila potřebné dokumenty, které po ní byly na okresní správě sociálního zabezpečení požadovány, tj. potvrzení o studiu a úmrtní list jejího otce. Na typ vysoké školy se jí dotýčná zaměstnankyně Okresní správy sociálního zabezpečení ve Frýdku-Místku vůbec nedotazovala. Sirotčí důchod jí byl přiznán od září 2016. Přípisem žalované ze dne 2. 2. 2017 byla žalobkyně vyzvána, aby vyplnila potvrzení o soustavné přípravě dítěte na budoucí povolání, přičemž v této žádosti žalovaná po ní nechtěla doložení skutečnosti, že studuje zahraniční vysokou školu, která je postavena na roveň vysokých škol v České republice. K doložení této skutečnosti byla vyzvána žalovanou až podáním ze dne 10. 4. 2017. Žalobkyně se v dubnu 2017 obrátila se žádostí na Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, odpověď tohoto ministerstva její matka několikrát urgovala a bylo jí sdělováno, že jsou s tím problémy, protože se mění ministryně a konečně dne 20. 9. 2017 bylo toto potvrzení (rozhodnutí) vydáno a následně bylo doručeno žalované.
7. Zástupkyně žalované při jednání soudu k uvedené výpovědi žalobkyně dodala, že podle zjištění žalované byla předmětná škola skutečně zapsána dne 8. 11. 2017, tedy akreditována, avšak žalovaná nezná důvody, proč se tak událo až později. Rozhodnutí o této věci spadalo výhradně do kompetence Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.
8. Podle ust. § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jestliže důchod byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, protože příjemce důchodu nesplnil některou jemu uloženou povinnost, přijal důchod nebo jeho část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, nebo vědomě jinak způsobil, že důchod nebo jeho část byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, má plátce důchodu vůči příjemci důchodu nárok na vrácení, popř. náhradu nesprávně vyplácené částky.

9. Zásadní spornou otázkou mezi účastníky řízení v projednávané věci byl výklad výše citovaného zákonného ustanovení, na jehož základě žalovaná rozhodnutím ze dne 5. 10. 2017 vydaným pod č. II. uložila žalobkyni povinnost vrátit přeplatek na sirotčím důchodu za období od 1. 9. 2016 do 23. 5. 2017. Toto své prvoinstanční rozhodnutí pak žalobou napadeným rozhodnutím ze dne 21. 3. 2018 potvrdila a námitky žalobkyně zároveň zamítla. Uvedené zákonné ustanovení obsahuje několik skutkových podstat, při jejichž naplnění vzniká plátcí důchodu nárok na vrácení či náhradu nesprávně vyplacených částek důchodu. Soudní judikatura (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 5. 2010 č.j. 3 Ads 35/2010-54) dospěla k názoru, že odpovědnostní vztah dle tohoto zákonného ustanovení spočívá v naplnění alternativních skutkových podmínek, z nichž alespoň jedna musí být splněna pro vznik odpovědnosti za přeplatek na důchodu. Jde tedy o situace, že příjemce důchodové dávky nesplnil některou jemu uloženou povinnost, přijal důchod nebo jeho část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že jde o jeho neoprávněné vyplácení, anebo jinak vědomě způsobil vznik přeplatku. V projednávané věci žalovaná postavila odůvodnění svého rozhodnutí o povinnosti žalobkyně vrátit přeplatek na sirotčím důchodu ze shora uvedenou dobu na tom, že tento přeplatek zavinila tím, že si nechala sirotčí důchod vyplácet, měsíční splátky si ponechala a nevrátila je žalované, ačkoliv věděla, že studuje zahraniční vysokou školu. Podle žalované žalobkyně „nezachovala potřebnou míru opatrnosti, zaslala žalované jen potvrzení o studiu na zahraniční vysoké školy v akademickém roce 2016/2017“. Dle názoru žalované to byla právě žalobkyně, která si měla zjistit, zda potřebuje další dokumenty pro účely důchodového pojištění k prokázání své nezaopatřenosti studující zahraniční vysokou školu. Tento „dokument“ si opatřila až v srpnu 2017. Dle žalované žalobkyně přijala splátky sirotčího důchodu, aniž si zjistila, zda potřebuje doložit další dokumenty k prokázání své nezaopatřenosti, ačkoliv musela z okolností předpokládat, že byly vypláceny neprávem, a tyto splátky sirotčího důchodu žalované doposud nevrátila.
10. S výše uvedeným názorem žalované krajský soud nemůže zásadně souhlasit. Výše uvedená právní odpovědnost za přeplatek na důchodové dávce u skutkových podstat „přijetí důchodu nebo části při vědomí jeho neoprávněného vyplácení“ nebo „jiné vědomé způsobení vzniku přeplatku“ je koncipována jako odpovědnost založená na zavinění škodlivého následku, přičemž postačuje zavinění ve formě nedbalosti (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 8. 2013 č.j. 4 Ads 58/2013 – 21). Bylo tedy zásadní otázkou, zda žalobkyně opravdu musela z okolností předpokládat, že jí důchod byl vyplácen neoprávněně, tj. zda s ohledem na prokázané skutečnosti měla nebo mohla předpokládat, že způsobí škodlivý následek spočívající v neoprávněně vyplacených částkách sirotčího důchodu. Ke vzniku této odpovědnosti však rozhodně nepostačuje pouhý odkaz na to, že si žalobkyně měla nastudovat příslušnou právní úpravu nároku na sirotčí důchod, ze které měla či mohla zjistit, že jí byl přiznán neprávem. Jinými slovy nelze jen jednoduše vycházet ze zásady, že „neznalost zákona neomlouvá“. Pakliže se žalovaná v tomto případě dovolávala „zavinění žalobkyně ve formě nedbalostní“ spočívající v tom, že věděla nebo musela z okolností předpokládat, že jako student zahraniční vysoké školy si měla zjistit, zda potřebuje pro účely důchodového pojištění další dokumenty, je zapotřebí především zdůraznit, že ke vzniku odpovědnosti byt za nevědomou nedbalost musí být prokázáno, že příjemce důchodu vzhledem ke svým osobním poměrům a okolnostem případu nezachoval potřebnou míru opatrnosti, když předpokládat, že přijímáním důchodu neporušuje ani neohrožuje žádný zájem chráněný zákonem (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j.

8 Ads 17/2014 – 33 ze dne 18. 6. 2014). Tato podmínka vzniku odpovědnosti za nevědomou nedbalost žalobkyně v souvislosti s přijímáním sirotčího důchodu dle názoru krajského soudu v řízení rozhodně nebyla prokázána. V řízení totiž nebylo vyvráceno její tvrzení, že pokud podala 5. 9. 2016 u Okresní správy sociálního zabezpečení ve Frýdku-Místku žádost o sirotčí důchod, nebyla příslušnou úřední osobou na této správě řádně poučena o tom, že má doložit rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR o tom, že její studium na zahraniční vysoké škole je postaveno na roveň studiu na vysokých školách v České republice. Podle přípisu ze dne 26. 9. 2016 byla totiž vyzvána k předložení potvrzení o studiu v akademickém roce 2016/2017 a předložení čestného prohlášení, že v době tohoto studia nevykonávala výdělečnou činnost zakládající její účast na důchodovém pojištění a že nepobírala podporu v nezaměstnanosti či podporu při rekvalifikaci. Tyto požadované dokumenty žalobkyně řádně žalované předložila a ta jí následně sirotčí důchod od 1. 9. 2016 přiznala. Jak dále vyplynulo z obsahu dávkového spisu, teprve až v březnu 2017 se žalovaná začala zabývat tím, zda je nutné žalobkyni vyzvat k předložení rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR o postavení studia na roveň studia na vysokých školách v České republice. Krajský soud je přesvědčen o tom, že to bylo právě povinností jednak okresní správy sociálního zabezpečení a zejména pak příslušných odpovědných úředních osob žalované, aby se zabývaly otázkou naplnění všech zákonných podmínek pro vznik nároku žalobkyně na sirotčí důchod. Rozhodně to nebyla žalobkyně, které muselo být zřejmé a která jako člověk jednající s běžnou péčí či opatrností mohla vyvodit, že jí tento důchod byl přiznán neprávem, tedy přiznán v důsledku pochybení žalované, jakožto správního orgánu. Toto pochybení nepochybně spočívá v tom, že žalobkyně nebyla patřičně informována na Okresní správě sociálního zabezpečení ve Frýdku-Místku v souvislosti s podáním své žádosti o sirotčí důchod a zejména pak v tom, že samotná žalovaná jí tuto důchodovou dávku přiznala, aniž by si odpovědně naplnění všech zákonných podmínek pro vznik nároku na tuto dávku ověřila. Krajský soud uzavírá, že v daném případě nebylo prokázáno, že žalobkyně alespoň v nedbalosti přijala splátky sirotčího důchodu za takových okolností, kdy musela předpokládat, že byly vypláceny neprávem.

11. Ze shora uvedených důvodů krajský soud napadené rozhodnutí žalované pro nezákonnost podle ust. § 78 odst. 1 s.ř.s. zrušil a věc jí vrátil podle odst. 4 téhož zákonného ustanovení k dalšímu řízení.
12. Žádnému z účastníků nepřiznal soud právo na náhradu nákladů řízení, neboť v řízení úspěšná žalobkyně se tohoto práva výslovně vzdala (§ 60 odst. 1 s.ř.s.).

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu v Brně ve lhůtě dvou týdnů od jeho doručení. Podmínkou řízení o kasační stížnosti je povinné zastoupení stěžovatele advokátem, pokud stěžovatel sám nemá vysokoškolské právnické vzdělání.

Ostrava 30. srpna 2018

JUDr. Petr Indráček
samosoudce

Shodu s prvopisem potvrzuje